

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TVIS KLOSTERS GAVEBREV

Tvis Klosters gavebrev
af 24. marts 1163

Tvis Klosters gavebrev af 24. marts 1163 .

Udgivet af Holstebro Museum
i samarbejde med Thomsens Bogtrykkeri I/S, Holstebro
Julen 1980

FORORD

I forbindelse med prøveudgravningen på tomten efter Tvis kloster i årene 1978-1979, foretaget af Holstebro museum, har en af opgaverne været at få registreret, hvad der findes af skriftlige kilder fra middelalderen, der kan kaste lys over Tvis klosters ældste historie.

Desværre viser det sig, at de skriftlige kilder er få og kun indeholder sparsomme oplysninger om klosterets udseende og om det liv, der foregik bag klosterets mure.

Der kendes ikke fra Tvis kloster nogen krønike, som man for eksempel har det fra Øm kloster fra tiden 1207 til 1267.

Men vi har noget, der er næsten lige så godt, og det er en afskrift af Tvis klosters gavebrev dateret 24. marts 1163. Historien om gavebrevet er lang og indviklet, så lad os begynde med originaldokumentet fra 1163 skrevet på latin. Det eksisterer ikke mere, men det var så heldigt, at inden dokumentet gik til, blev der foretaget en afskrift den 24. juni 1434.

Denne afskrift var ligesom originalen på latin og er med tiden også gået til. Men inden det kom så langt blev gavebrevet ikke blot endnu engang afskrevet, men tillige oversat til dansk. Det skete i Viborg den 15. november 1544.

Man taler i forbindelse med denne afskrift om et vidimeret diplom og det vil sige, at både det latinske dokument og den danske oversættelse har været gjort til genstand for kritiske studier, for på den måde at sikre sig mod historieforfalskning. Der står ligefrem at dokumentet »er aldeles uden mistanke«.

Fra afskriften og oversættelsen i 1544 får vi viden om, at dokumentet har været forsynet med segl af rødt, grønt og gult voks, der har hængt i silketråde og pergamentsstrimler, som de skriver »efter dette lands sædvane«.

Denne afskrift på dansk af originaldokumentet går med tiden desværre også til, men når inden at blive skrevet af endnu engang i slutningen af 1500-tallet. Det kan vi takke en adelsdame for, ved navn Anne Krabbe, der levede fra 1552 til 1618.

Hun efterlod sig ved sin død en hel del håndskrevne breve og bøger, der i dag findes på Det kongelige Bibliotek. I en af hendes kopibøger støder vi for første gang på Tvis klosters gavebrev udstedt af Hertug Buris Henriksen. Med andre ord: rækkefølgen for gavebrevet bliver følgende:

1. Originaldokumentet fra 1163: tabt.
2. Afskrift på latin fra 1434: tabt.
3. Afskrift og oversættelse fra latin til dansk fra 1544: tabt.
4. Afskrift på dansk i Anne Krabbes kopibog fra slutningen af 1500-tallet: findes i dag på Det kongelige Bibliotek.

Senere afskrifter af kopibogen findes i nyere tid i forbindelse med omtalen af cistercienserklostre i Danmark og specielt her Tvis kloster, men er som kilder ikke af større interesse.

Første gang gavebrevet om Tvis Kloster bliver trykt er i 1869, hvor arkivar Olaf Nielsen i Danske Samlinger gengiver brevet i hele sin udstrækning sammen med 2 privilegier udstedt af Erik Menved.

Som man vil kunne forstå, er det ganske usædvanligt, at gavebrevet på trods af de mange afskrifter har kunnet overleve til i dag. De fleste dokumenter fra middelalderen er desværre gået til gennem århundreder ved brand og dårlige opbevaringsforhold.

Derfor blev det hilst med glæde, da Det danske Sprog- og Litteraturselskab i 1938 begyndte en udgivelse af middelalderlige dokumenter med retsstiftende virkning som traktater, pavebreve, testamenter og privilegier.

Dette standardværk blev fulgt op samme år af en sideløbende, let kommenteret udgave for de ikke-latinlæsende historikere og lokalhistorikere.

I det følgende gengiver vi først en affotografering af de sider i Anne Krabbes kopibog, hvor gavebrevet er nedfældet. (Anne Krabbes kopibog, Det kongelige Bibliotek, Gl.kgl. Sml. 844). Dernæst gengiver vi, med tilladelse fra Det danske Sprog- og Litteraturselskab, gavebrevet fra Diplomatarium Danicum, 1. række 2. bind 1053-1169, Kbh. 1963, her dog uden det store noteapparat. Endelig er gengivet den »danske« oversættelse fra Danmarks riges Breve, 1. række 1. og 2. bind 789-1169, Kbh. 1975.

Torben Skov

*»Hvert skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog
har gemt et Gran af Slægtens Ve og Vaade,
nu skal de røbe mig, hvad Vej jeg drog,
og løfte mig en Flig af Livets Gaade.«*

Jeppe Aakjær, 1916

Frå udgravningen af Tris Kloster
29. 10. 73

ANNE KRABBES KOPIBOG

Frå udgravningerne af Tris Kloster 411-28.

DIPLOMATARIUM DANICUM

Udy naffn faders och söns och hellig aandtz.
Jeg Burisius Henrich sön, hertug, öndscher abbedt
Peder och elschelige brödre aff Thuis, som nu ere
eller effter komme schall, euig beschermelse och naade.

Effterdi at ieg befindir huer mennischis schröblighedtz
snare lob at vere nær ved döden, disligeste och min faders
och bröders hastige och v-forseeete affgang aff denne lifff, da
troede jeg det aleniste at bliffue mig eller dennem varafftige
aff voris goedtz och effne, huilchedt vi indlagde vdi den
æuige fæderne land, och der for meente det at vere mig
nyttelligste at giøre mig Christi fattige till vennere. vdi aff
hin vundschafts mammon och ved dieris hender indlegge mig
et liggendefæ vdi himmellen, huore huerchen rodt eller möll
forderffuer det, huor fore jeg vdi de tingester, som den
guddommellige mildhed verduget seg at gifue min ringhed,
haffuer jeg offereret vor herre Iesu Christo och hans verduge
moder, som er all ære værd, en gaard som kaldis Thuiisell,
som er mig vdi min federne arffue till kommet, at til hendis
heder schulle opbygis et closter aff Cisterciensser orden,
med ald den eyedomb till samme gaard hörde, och alle sin
tillegelse, som er ager, schouff, engi, fællede, fischevand, möl-
ler, husse och queg och alle boeschab. Framdeellis Sckierm
birch med jord, schoffue, engi, möller, fischevand och anden
siin tillegelse och behöring, item Fellingeng birch med jord,
schoffue, engi, möller, fischevand och andre sin tilleggelse,
item Hiarm birch med jord, schoffue, engi, möller, fischevand
och andre sin tilleggelse, item Quistrop birch med jord, schof-
fue, engi, fægang, möller, fischevand och andre sin tillegelse.
Alt dette forskreffne goedtz och huert besynderlig haffuer ieg
andtvordet vdi forbenefinte Christi fattige deris hender, som

er bröderne udaff Herridtzvadt, forhaabendis mig for denne verslig och forgengelig huss, som er opbygget med hender, at igien fange en huss, som er iche opbygget med hender, men euig, som er bevart mig vdi himmelen, ti at i det ieg achter paa hin trofaste sandhedtz forlöffte, forventer jeg med en goed haab meg at igienfange hundred dobbelt och euig lifff aff hans haand som saadant belønner, dog saa om ieg haffuer den naadis gaffue, at jeg kand vere glad der ved, at den venstre haand iche ved huad den høyre haand haffuer giort, det er, om ieg ingen mennischelig yndeste eller nogen verdzlig gaffn eller profit söger, anten mig eller mine till gaffn vdaff denne almisse gierning. Derfor, paa det at ieg kand forhuerffue vbesmittede och fuldkommelig lön, begierer ieg ochsaa att off[ere]re it vbesmittede och fuldkommelig gaffue, huarre fore ieg vil ingen ret, ingen bade och ingen timmelig nötte och gaffn bevare eller beholde anten mig eller mine arffuinger eller nogne mine effter kommere, vdaff alt forskreffne vden det aleniste, som er vmag och kost, thi at ieg villiglig tiltager mig samme stedtz och bröders forsuar och beskermelse, at vill haffue omsorig och ombhyggelighed derfor, och vill dog ingen tienstagtighed eller liudagtighed haffue aff dennem, vden huis de mig villigen beviise ville, derfor oplader ieg och andtvorder jeg abedt Peder och dins effterkommer abbeter och brödre, huilche med dig er hidsent eller udi samme sted med Gudtz hielp indtill verdsens ende bliffue schulle, magt offuer samme sted, och offuer alt forbeneffnde goedtz och egendomb, rörrendis och vrörrendis, saa at det schall vere fri vnder etters herllighed och beschichelse, dertil forbeder vi det och frigiøre for alle beschatning vdaff huad-somhelst statt vere kand. Ligger I vind paa, at det kand voxte och formeeris ved gudtz dyrckelse och gudtz tieniste, saa at det kand bliffue en alsomtryggeste haffns tillflucht till alle dennem, som vdaff denne verdzens stormfuldt och schibbebrödtfuldt böllie til samme closter trettthe tilflyendis vorder.

Men scheede det saa, at nogre aff mine arffuinger eller effterkommere, aff dorig fordristning dierffuis till denne vör gaffue breff eller vör segels forvaring at forderffue, da schall

hand först lide Gudtz straffis och euig fordömmelsis gruellig
clomb offuer sig saa som en röffuer eller hellig stedtz offuer-
falter, forldi at effter prophetens trusell, schulde hand aldrig
see Herrens ære, ti hand gjorde vndschaß paa helgene dieris
sted. Dernest haffuer vi med böñ forverffuet af Kon. Majtt.
och de ypperste adell, at de med dieris underschriffuelse vilde
denne vor schrift styrcke och stadfeste och forsuare samme
sted med en euig forsuar. Dette begierer vi och aff eders
mildhed, o herre konning, at I ville verdugis at befalle eders
effterkommere sammestedtz och bröders omsorg, at de kunde
tröge vdi idell fred loffue Herrens mildhed och verre etter och
riget till gaffn med dieris gudelig böñner.

Jeg koning Voldemar underschriffuer och voris segels
bescheermelse vnderhenger.

Jeg [. . .], biskob aff Börglom, vnderschriffuer.

Jeg Simon, bischop, vnderschriffuer.

Jeg Rubert, abbedt aff Herridtzvad, vnderschriffuer.

Jeg Fredrich, abedt aff Esserom, vnderschriffuer.

Jeg Hendrick, abbedt aff Vitteschiöll, vnderschriffuer.

Jeg Palli Huidt vnderschriffuer.

Jeg Skori aff Daggebierch vnderschriffuer.

Jeg Helm aff Thubbetorp vnderschriffuer.

Jeg Thrugels aff Wettrye vnderschriffuer.

Jeg [S]ialgri[n] vnderschriffuer.

Jeg Karl Sunissen vnderschriffuer.

Jeg Sti Nasgi vnderschriffuer.

Jeg Lagi, Palli Huidtz sön, vnderschriffuer.

Vi stalbrödre Api och Aschotus, herre Burisii hans befels-
mend, vnderschriffuer.

Giffuet vdi Thuisell aar effter gudtz byrd M.c.l. xiii, som
Rommer tall var XI, epactis XIII, concurrent, [I], paasche-
dag, den [fierde och] tivende dag vdi Martii maanedt, den
[siet]te aar epter koning Voldemar bleff koning effter Suendtz
och Knudtz affgang. Thi vor herre Jesus Christus regnere,
hulchen være hæder och ære till euig tidt. Amen.

DANMARKS RIGES BREVE

I faderens og sønnens og den helligånds navn. Jeg, Buris Henriksen, hertug, ønsker abbed Peder og de elskede brødre af Tvis, som er der nu eller skal komme herefter, evig beskærmelse og nåde.

Eftersom jeg indser, at hvert skrøbeligt menneskes hastige levnedsløb er nær døden, og også tænker på min faders og mine brødres hastige og usfordsete bortgang fra dette liv, da kom jeg til den overbevisning, at det alene vilde blive af varig betydning for mig og dem, (om vi gav noget) af vort gods og vore midler til det evige fædreland, og derfor mente jeg, at det var nyttigst for mig at gøre Kristi fattige til mine venner på grundlag af det uretsfærdige mammon og ved deres hjælp skaffe mig et liggendefæ i himmelen, hvor hverken møl eller rust fortærer det, af hvilken grund jeg af de ting, som Gud i sin mildhed har værddiget at give min ringhed, har overdraget til vor herre Jesus Kristus og hans ærværdige moder, som er al ærbødighed værd, en gård, som kaldes Tvis, og som er tilfaldet mig som fædrearv, for at der til hendes ære skulde opbygges et kloster af cistercienserordenen, med al den ejendom, der hørte til samme gård, og alt tilliggende, som er ager, skov, eng, fælle, fiskevand, møller, huse og kvæg og alt bohave. Fremdeles Skjern birk med jord, skov, eng, møller, fiskevand og andet tilliggende og tilbehør, fremdeles Felding birk med jord, skov, eng, møller, fiskevand og dets andre tilliggende, fremdeles Hjelm birk med jord, skov, eng, møller, fiskevand og dets andre tilliggende, fremdeles Kvistrup birk med jord, skov, eng, fægang, møller, fiskevand og dets andre tilliggende. Alt og hvert især af dette forskrevne gods har jeg overgivet i de fornævnte Kristi fattige hænder - det er brødrene fra Herrevaad - idet jeg håber, at jeg til gengæld for denne verdslige og forgængelige bolig, som er opbygget med hænder, at få en bolig, som ikke er opbygget med hænder, men er evig i himmelen. Thi idet jeg betænker hint troværdige og sande løfte, forventer jeg tillidsfuldt at få hundrede fold igen og det evige liv af hans hånd, som belønner sligt, dog så, at jeg skal have den nådegave, at jeg kan være glad ved, at den venstre hånd ikke ved, hvad den højre hånd har gjort, det er, at jeg ikke skal søge nogen menneskelig yndets eller verdslig gagn eller profit af denne almisse, enten for mig selv eller mine. For at jeg kan erhverve en ubesmittet og fuldkommen løn, ønsker jeg derfor også at ofre en ubesmittet og fuldkommen gave, af hvilken grund jeg hverken for mig selv eller mine arvinger eller for nogen af mine efterkommere vil bevare eller opretholde nogen rettighed, fordel, timelig nytte eller gagn af alt det foranskrivne med undtagelse alene af det, som er til umage og omkostning, nemlig at jeg villigt påtager mig samme klostres og brødres forsvar og beskyttelse, at jeg uden at modtage tjenesteydelser eller noget vederlag vil drage omsorg for dem, medmindre de frivilligt vil yde mig noget. Derfor giver og overdrager jeg dig, abbed Peder, og dine efterfølgere som abbeder og brødre, som sammen med dig er sendt hid, eller som med Guds hjælp måtte være i samme kloster indtil verdens ende, magt over samme sted og over alt fornævnte gods og ejendom, rørligt og urørligt, så at det frit skal være under Eders herredømme og bemyndigelse; desuden fritager og frigør vi det for al beskatning, af hvad art den end kan være. Læg I nu vind på, at det kan vokse og formeres ved Guds dyrkelse og Guds tjeneste, så at det kan blive den mest trygge havns tilflugt for alle dem, som trætte søger til samme kloster fra denne verdens stormfulde og skibbrudvoldende bølger.

Men skulde det ske, at nogle af mine arvinger eller efterkommere i afsindig foruovenhed drister sig til at anføjte dette vort gavebrev eller vort segls bekræftelse, da skal han først lide den forfærdelige domfældelse af sig med påfølgende Guds straf og evige fordømmelse som en røver eller som en, der begår helligbrøde, thi efter profetens trusel skal han aldrig se Herrens højbed, thi han har gjort uret mod de helliges sted. Dernæst har vi ved bøn opnået af hans majestæt kongen og af de gode mænd, at de med deres underskrift vil styrke, staadsfæste og forsvare denne vor skrivelse ved et evigt værn. Dette begærer vi også af Eders mildhed, oh herre konge, at I vil anbefale samme sted og brødre til Eders efterfølgere, så at de, trygge i idel fred, kan love Herrens mildhed og på gavnlig vis beskærme Eder og riget med deres fromme bønner.

Jeg kong Valdemar skriver under og hænger vort segl under til værn.

Jeg biskop [...], af Børglum, skriver under.

Jeg Simon, biskop, skriver under.

Jeg Robert, abbed af Herrevaad, skriver under.

Jeg Frederik, abbed af Esrom, skriver under.

Jeg Henrik, abbed af Vitskøl, skriver under.

Jeg Palle Hvide skriver under.

Jeg Skore af Daugbjerg skriver under.

Jeg Helm af Tubbarp skriver under.

Jeg Troels af Wettrye skriver under.

Jeg Selegrin skriver under.

Jeg Karl Sunesen skriver under.

Jeg Stig Naske skriver under.

Jeg Lave, Palle Hvides søn, skriver under.

Vi staldbrødre Api og Asgot, herr Buris' høvedsmænd, skriver under.

Givet i Tvis år 1163 for Herrens menneskevorden, i den 11. indiktion, epakten 13, konkurrenten 1, påskedag den 24. marts, det 6. år efter at kong Valdemar blev konge efter Svends og Knuds afgang. Thi vor herre Jesus Kristus regerer, Ham være hæder og ære til evig tid. Amen.

*Skår af kande med antropomorf
dekoration fra Tvis Kloster*

TVIS KLOSTERS GAVEBREV
er udgivet som publikation af
Holstebro Museum og
Thomsens Bogtrykkeri I/S, Holstebro.
Tegninger: Sv. Erik Ihle, Holstebro.
Oplag: 1500 eksemplarer.
Papir: Tonet offsetpapir, 120 g.
Omslag: Tosabütten, 220 g.